

FIIA 17/2015

COMMENT

Arkady Moshes
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti

Ukrainassa on pelissä muutakin kuin maan itäosien konflikti > Länsimaiden tulisi keskittyä edistämään tarvittavia uudistuksia

Jos länsimaat haluavat auttaa Ukrainaa pääsemään jaloilleen, niiden ei tulisi keskittyä vain maan itäosien konfliktiin, vaan edistää Ukrainan kipeästi kaipaamia uudistuksia. Jos Ukraina onnistuu toteuttamaan reformit, sen on paljon helpompaa löytää ratkaisu myös Donbasin ja Krimin ongelmiin.

Ukraina oli vielä äskettäin kansainvälisen politiikan keskipisteenä, mutta nyt maa on vaarassa joutua diplomaattien pelinappulaksi. Jotkut pelkäävät – ja toiset toivovat – että länsi on valmis käymään Venäjän kanssa kauppaa Ukrainasta varmistukseen Venäjän yhteistyön Syyrian konfliktissa.

Mikä siis on tilanne Ukrainan itäosissa käydyn sodan ja koko maan kehityksen suhteen? Itä-Ukrainan sota ei suinkaan ole ”jäätynyt konflikti”. Hauras tulitauko voi kestää toistaiseksi, mutta viime helmikuussa solmittujen Minskin sopimusten täysimääräinen toimeenpano ei ole yhtään lähempänä kuin silloinkaan. On täysin arvailujen varassa, milloin – jos koskaan – Ukraina pystyy palauttamaan Venäjän-vastaisen rajan hallintaansa.

Ei ole kuitenkaan luultavaa, että Moskova pystyisi Itä-Ukrainan konfliktin avulla edistämään omaa tavoitettaan Ukrainan tulevaisuudesta. Venäjän vaikutusvalta Ukrainan sisä- ja ulkopolitiikkaan on tällä hetkellä vähäisempi kuin kertaakaan Ukrainan itsenäistymisen jälkeen. Ukrainan ja EU:n välisen assosiaatiosopimuksen kauppaa koskeva osio astuu voimaan vuoden 2016 alusta. Ukrainan uudet turvallisuus- ja sotilasdoktriinit puolestaan viitoittavat maalle tulevaisuutta Naton

jäsenenä. Nato-jäsenyydellä on myös kansalaisten tuki. Jopa Ukrainan Oppositioblokki, joka on syrjäytetyn presidentin Viktor Janukovitšin edustaman Alueiden puolueen mantteliperijä, on toistuvasti korostanut, ettei se voi hyväksyä Krimin miehitystä.

On mahdollista, että Ukrainan konflikti vielä kärjistyy sotilaallisesti, mutta silläkin olisi Venäjälle aiempaa suuremmat riskit. Jos taistelut käynnistyvät uudelleen, separatistit tulevat kärsimään tuntevia tappioita ja länsimaat kohdistavat Venäjään uusia talouspakotteita.

Edes sotilaallinen menestys ei takaisi separatisteille poliittista menestystä. Venäjän tämänhetkiset tavoitteet tähtäävät Ukrainan konfliktin ratkaisemiseen neuvotte- lujen kautta siten, että Ukrainasta muodostettaisiin liittovaltio, jossa separatistien hallitsemille alueille myönnettäisiin erityisasema. Konfliktin pitkittyminen ja vaille kansainvälistä tunnustusta jäävät separatistialueet olisivat Venäjällekin rasite.

Toisaalta aika ei välttämättä ole Ukrainan puolella. Maan taloudellinen tilanne on dramaattisen huono. Ukrainan bruttokansantuote pieneni viime vuonna 7,5 prosenttia, ja Maailmanpankin uusimpien ennusteiden mukaan BKT saattaa supistua

kuluvana vuonna vielä 12 prosentilla. Inflaatiiovauhti ylittää 50 prosenttia. Standard & Poor's -luottoluokitusyhtiö pudotti äskettäin Ukrainan luokkaan ”osittain maksukyvytön”.

Ukrainaa vaivaa myös laajamittainen korruptio. Oligarkeilla on edelleen huomattavasti valtaa niin tiedotusvälineissä kuin politiikassa. Opposition lisäksi myös hallituskoalition omista riveistä on suunnattu ankaraa arvostelua hallituksen toimia kohtaan. Tästä osoituksena on Georgian entisen presidentin, nykyään Odessan kuvernöörinä toimivan Mihail Saakašvilin Ukrainan hallitukseen kohdistama julkinen ryöpytys.

Ukrainan läntisten kumppaneiden olisi järkevää hyödyntää tulitaukoa ja taivutella Ukrainan hallitusta kiihdyttämään uudistuksia – vähintäänkin niitä uudistuksia, jotka ovat tarpeen vapaakaupan ja viisumivapauden toteuttamiseksi Ukrainan ja EU:n välillä. EU:n tulee pitää kiinni Ukrainalle tarjoamansa avun ehdollisuudesta. Sotaa ei pidä hyväksyä selitykseksi uudistusten lykkäämiselle.

Valitettavasti länsimaat keskittyvät yhä Minskin tulitaukosopimusten kohtaloon. Ukrainalaiset tiedotusvälineet ja asiantuntijat ovat huolestuneet Saksan, Ranskan ja Yhdysvaltain yhteistä kantaa

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

edustavasta, ranskalaisdiplomaatti Pierre Morelin esittelemästä ehdotuksesta, jonka keskeisenä kohtana on vaalien järjestäminen separatistialueilla. Vaaleja varten luotaisiin erityinen lainsäädäntö, mutta vaalien järjestäminen tapahtuisi tosiasiallisesti Ukrainan keskushallinnon valvonnan ulottumattomissa.

On selvää, että tällainen menettely vaalien suhteen tarkoittaisi käytännössä samaa kuin erityisaseman myöntäminen separatistialueille, mitä Kioassa ei ole missään vaiheessa voitu hyväksyä. Jos Ukrainan presidentti Petro Porošenko pakotetaan tekemään tällaisia myönnytyksiä, se voi heikentää Ukrainan vakautta. Kun Ukrainan parlamentissa elokuussa äänestettiin paljon lievemmästä perustuslain muutoksesta, jolla hajautettiin valtaa, ehdotus sai enemmistön taakseen vain opposition tuella, sillä kolme viidestä hallituspuolueesta vastusti ehdotusta. Yksi puolueista erosi hallituksesta asian vuoksi. Lakimuutoksen toisessa käsittelyssä vaadittava kahden kolmasosan enemmistö on lähes mahdoton saavuttaa.

Ukrainan hallituksella ei ole myöskään kansalaisten vankkumantonta tukea. Ukrainassa on helppo kuulla puheita maanpetturuudesta. Monet ukrainalaiset muistavat yhä, että helmikuussa 2014 silloiset

oppositiojohtajat solmivat Viktor Janukovitšin kanssa EU:n välittämän sopimuksen, jonka Maidanin kansanliike torjui.

Jos Ukrainan talouskurimus lisää vielä kansalaisten turhautumista, on vaikea välttää ihmisten radikalisoitumista. Ja mikäli Ukrainan johto joutuu keskittämään voimavarojensa sen osoittamiseen, että Minskin tulitaukosopimuksen toimeenpano etenee, sille ei välttämättä jää voimavaroja uudistusten läpiviemiseen.

Läntisten päätöksentekijöiden tulisi tarkastella Ukrainaa ja sitä koskevaa politiikkaansa strategisesti ja pitää mielessä yksinkertainen olettaus: Jos Ukraina onnistuu tekemään tarvittavat uudistukset, sillä on myös paljon paremmat mahdollisuudet löytää ratkaisu maan itäosien konfliktiin.

Jos Ukraina sen sijaan on muodollisesti rauhantilassa mutta perustuslaillisesti halvautunut, hallinnollisesti toimintakyvytön, korruptoitunut eikä houkuttele sijoittajia, se on erittäin altis ulkopuoliselle painostukselle – ja kaiken lisäksi kaikki tähänastiset ponnistelut Ukrainan kehittämiseksi olisivat valuneet hukkaan.